



Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta



Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

V OBJEMU BESED

Program za spodbujanje družinske pismenosti v predšolskem obdobju

PROJEKT V OBJEMU BESED

RED. PROF. DR. DRAGICA HARAMIJA

Gradivo je pripravljeno v okviru projekta z naslovom V OBJEMU BESED, ki so ga omogočili: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Bralna značka ZPMS in Ministrstvo za kulturo.

Sodelujoči v projektu

- Projektu *V objemu besed* je financiralo Ministrstvo za kulturo RS, potekal je od oktobra 2016 do novembra 2017, in sodi v skupino raziskovalno-razvojnih projektov. V projektu so sodelovale Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru kot nosilec projekta, partnerja v projektu sta bila Filozofska fakulteta UM in Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.
- Razvojni del projekta je bil opravljen v šolskem letu 2016/2017 v 14 vrtcih po regijskem principu, v njem je sodelovalo 34 vzgojiteljev – multiplikatorjev, ki so delali s 335 otrok in njihovimi starši iz 329 družin.

Gradivo, ki so ga prejeli otroci v trajno last

- Vsaka skupina:
- Prvo starostno obdobje: plakat ABECEDA, zgoščenko, škatlo ABC karte (deset različnih paketov kart), Leo Lionni: *Mali modri in mali rumeni*, najmanj tri slikanice iz nabora, ki so ga prejeli otroci, pripovedovalne kocke.
- Drugo starostno obdobje: plakat ABECEDA – poklici, zgoščenko, škatlo ABC karte (deset različnih paketov kart), Leo Lionni: *Mali modri in mali rumeni*, najmanj tri slikanice iz nabora, ki so ga prejeli otroci, pripovedovalne kocke pripovedovalne kocke.

- Vsak otrok:
- Prvo starostno obdobje: plakat ABECEDA, zgoščenko, en paket ABC kart, Cicido, pripovedovalne kocke, Eric Hill: *Piki obišče babico in dedka* ali *Piki obišče kmetijo*, Barbara Hanuš: *Različna sva, rada se imava*, Lila Prap: *Zakaj*, Manica Klenovšek Musil: *Čarobni svinčnik*, eno ljudsko pripoved (*Jezernik, Povodni mož v Krki, Škratec, Skrivnostna bela golobica*), eno slikanico Ide Mlakar in Ane Razpotnik Donati iz zbirke Kje rastejo bomboni (*Ciper coper medenjaki, Čarmelada, Kodrlajsa in tesekbum trobenta, Zafuclana pravljica*).
- Drugo starostno obdobje: plakat ABECEDA – poklici, zgoščenko, en paket ABC kart, Ciciban, pripovedovalne kocke, Leo Lionni: *Mali modri in mali rumeni*, Lila Prap: *Mačji zakaji* ali *Žuželčji zakaji*, eno ljudsko pripoved (*Jezernik, Povodni mož v Krki, Škratec, Skrivnostna bela golobica*), eno slikanico Ide Mlakar in Ane Razpotnik Donati iz zbirke Kje rastejo bomboni (*Ciper coper medenjaki, Čarmelada, Kodrlajsa in tesekbum trobenta, Zafuclana pravljica*).
- Kjer sta v družini dva otroka iste starostne skupine, prejme en otrok nadomestni knjigi, in sicer Svetlana Makarovič: *Kokokoška Emilija* in Slavko Pregl: *Slaščičarna pri veseli Eli* ali drugi naslov Lile Prap ali drugi naslov Erica Hilla ali drugačno kombinacijo slikanic priredb ljudskega slovstva ali zbirke Kje rastejo bomboni.

Štiri faze projekta

- Identificiranje stanja družinske pismenosti na Slovenskem; priprava izobraževanja za multiplikatorje; izvedba izobraževanja.
- Delo z izbranimi skupinami v vrtcih.
- Priprava modela družinske pismenosti, priročnika za starše, monografije o družinski pismenosti, znanstvenega zbornika in primerov dobre prakse.
- Analiza vprašalnikov, opazovalnih listov, sestavljanje poročil, možnosti za izboljšave.
- Trajnostna naravnost projekta.

Vrtci po regijah in vključenost otrok

regija	vrtec, število multiplikatorjev (najprej rostno obdobje)	število otrok po starostnih		skupaj	kohezijska regija
Osrednjesloven	Vrtec Pod gradom Ljubljana 1 + 1 (+ dve pomočnici vzgojiteljic)	10	10	20	Zahodna kohezijska regija: 33 % vrtcev glede na regijski izbor 90 otrok = 27 % vključenih otrok
Gorenjska	Vrtec Jesenice 1 + 1	7	8	15	
Goriška	Vrtec Petra Klepca Cerkno (vrtec pri OŠ) 1 + 1	12	18	30	
Obalno-kraška	Vrtec Sežana 1 + 1	8	17	25	
Pomurska*	OŠ Gornji Petrovci (vrtec pri OŠ) 1 + 1 OŠ Šalovci (vrtec pri OŠ) 1 + 1	9	20	44	Vzhodna kohezijska regija: 67 % vrtcev glede na regijski izbor 245 otrok = 73 % vključenih otrok
Podravska	Vrtec Ormož, enota Velika Nedelja 1 + 1 in Podgorci 0 + 1	5	5	18	
Koroška	Vrtec Prevalje (vrtec pri OŠ) 1 + 1	10	22	32	
Savinjska	Vrtec Velenje 1 + 1	14	24	38	
Jugovzhodna	Vrtec Metlika 1 + 1	8	8	16	
Primorsko-	Vrtec Pivka (vrtec pri OŠ) 1 + 1 (+ pomočnica ravnateljice + dve pomočnici vzgojiteljic)	9	10	19	
Posavska*	Vrtec Krmelj (vrtec pri OŠ) 1 + 1 Vrtec Ciciban Sevnica 1 + 1	12	19	48	
Zasavska	Vrtec Litija 1 + 1	15	15	30	
skupaj: 12 regij	14 vrtcev, 29 skupin 34 multiplikatorjev	133	202	335	

Izobraževanja za vzgojitelje - multiplikatorje

Predavatelj	Naslov predavanja
red. prof. dr. Dragica Haramija	Uvodna predstavitev projekta
red. prof. dr. Milena Ivanuš Grmek	Vpliv socialno-kulturnega kapitala družine na razvoj in uspešnost otrok
doc. dr. Maja Hmelak	Spodbujanje razvoja bralne pismenosti v družini kot ena izmed ravni kakovosti v vrtcih
izr. prof. dr. Mira Krajnc Ivič	Pogovarjanje je ustvarjanje
doc. dr. Marija Ropič	Učinek jezikovne in fonološke zmožnosti predšolskih otrok na opismenjevanje
red. prof. dr. Dragica Haramija, doc. dr. Janja Batič	Teorija slikanice
doc. dr. Marta Licardo	Razvojni mejniki jezikovnih zmožnosti, socialno-emocionalnega področja in opolnomočenje staršev za uporabo literature, iger in drugih didaktičnih sredstev
izr. prof. dr. Alenka Lipovec	Razvijanje naravoslovno matematične kompetence z uporabo otroške literature
Manca Perko, prof. slov. in univ. dipl. lit. komp.	Predšolska bralna značka kot trajnostna podpora družinskemu branju
mag. Tilka Jamnik	Predstavitev bralnih srečanj za družine
red. prof. dr. Igor Saksida	Razvijanje bralnih strategij pri predšolskem otroku
Kristina Picco, univ. dipl. lit. komp.	Izbor kakovostnih otroških knjig
izr. prof. dr. Polona Vilar	Branje, zaklad življenja
Slavko Pregl, pisatelj	Pisateljske skrivnosti in čarovnije
red. prof. dr. Dragica Haramija, izr. prof. dr. Tina Vršnik Perše	Temeljni napotki multiplikatorjem za nadaljnje delo

V OBJEMU BESED

Dragica Haramija: Poročilo

Srečanja v vrtcih

Naslov usposabljanja	Vsebina
Uvod v družinsko branje (predstavitev projekta)	Pomen branja (npr. ob slikanici Ostržek bere za bralno značko Tilke Jamnik in Petra Škerla). Namen srečanja je staršem predstaviti pomen branja ter možnosti izbora kakovostnega bralnega gradiva v sodelovanju z najbližjo šolsko ali splošno knjižnico ali v povezavi z bibliobusom (lahko tudi obisk knjižnice).
Iskanje uporaba informacij	Pismenost v vsakdanjem življenju: nakupovanje, kuharski recepti, navodila na embalaži ipd. Spoznavanje pomena informiranosti: kako najdemo informacije. Multiplikator starše seznanja s pomenom pismenosti v vsakdanjem življenju (branje kot ključni faktor pridobivanja informacij) in v vsakdanjih situacijah. Branje je predpogoj za učenje na kateremkoli področju; ni povezano le s šolanjem, temveč pridobivamo z branjem informacije v življenju. Multiplikator pripravi kakovostne slikanice za spodbujanje družinskega Branja. Družinska pismenost je medgeneracijska bralna dejavnost na vseh področjih otrokovega razvoja (področja: socialno, kognitivno, motivacijsko, moralno, estetsko in čustveno področje), kjer razvijamo naslednje dejavnosti: jezik, umetnost, družba, narava, matematika in gibanje.
Informativne slikanice (naravoslovje, matematika)	Poseben poudarek na kakovostnih slikanicah z naravoslovnimi vsebinami (npr. voda, rastline, živali, kemijski poskusi za otroke, matematične vsebine ...). Multiplikator lahko pripravi vsebine na način, kakor je bilo predstavljeno na področju matematike: konkretne informativne slikanice – kakšen tip nalog je za otroke primeren, pri čemer je poseben poudarek na vizualni podobi predstavljenega/zastavljenega problema. V nadaljevanju branje in naloge iz leposlovnih slikanic, v katerih najdemo naravoslovne in matematične pojme.

Srečanja v vrtcih

Leposlovne slikanice	Pravljica, zgodba, pesem ... v slikanici (knjigi) in kako narediti (lutkovno) predstavo; razmerje med knjigo in filmom ali animiranim filmom; vloga radijske igre za razvoj otrokovega slušnega razumevanja. Multiplikator se s starši pogovarja o leposlovnih delih, ki jih poznajo otroci tudi skozi druge medije. Razmerje med zgodbo v knjigi (slikanici) in drugem mediju. Pozorno poslušanje in opazovanje je pomemben člen v razvoju pismenosti. Morda multiplikator pripravi skupaj z udeleženci (otroki in starši) krajši prizor. S to dejavnostjo razvijamo pri otroku razumevanje igre vlog in njegov govorni položaj.
Informativne in leposlovne slikanice (družba, okolje, odnosi)	Knjiga je lahko v pomoč: medsebojni odnosi, problemi otrok v času odraščanja, tabu teme. Poseben poudarek na slikanicah s prilagoditvami (npr. vaje za odpravljanje govornih težav, glasovno zavedanje). V prvem starostnem obdobju naj bodo besedila krajša in enostavnejša, teme prilagojene starosti (razumevanje, spoštovanje ipd.), v drugem starostnem obdobju so lahko odnosi predstavljeni bolj kompleksno. V obeh starostnih skupinah so lahko teme predstavljene skozi tematsko raznolike leposlovne slikanice.
Leposlovne slikanice	Poezija (od poigrank do npr. Prešernove Zdravljice v slikanici), v 1. starostnem obdobju prstne igre; v drugem poezija sodobnih avtorjev v slikaniških izdajah. Multiplikator poudari pomen poezije za razvoj otrokovega glasovnega zavedanja. Na enem od srečanj, morda na tem, multiplikator organizira obisk knjižnice (če je to mogoče oz. če je knjižnica blizu vrtca; drugače lahko povabi knjižničarko ali knjižničarja v vrtec).

Srečanja v vrtcih

Informativne slikanice (naravoslovje, matematika)	Za vsako starostno obdobje bodo pripravljene dejavnosti, ki so lahko zabavne, ob tem pa se otrok nauči skozi knjige sprejemati naravoslovne vsebine. Multiplikator pripravi informativne slikanice, pri čemer gre tudi za možnost izvajanja izbranih vsebin s poskusi. Druga možnost je, da pripravi multiplikator osrednjo temo, nato poišče najrazličnejše gradivo o zastavljeni temi (pesem, realistično zgodbo, pravljico, informativno slikanico, pripravi poskus).
Bralne spodbude iz okolja (kulturnih ustanov idr.)	2. april - mednarodni dan knjig za otroke, vključitev v bralno akcijo na določeno temo. Multiplikator predstavi staršem literarne nagrade (finalistke), poseben poudarek je na slikaniškem gradivu, primernem za predšolsko obdobje. Multiplikator se skupaj s starši lahko odloči za sodelovanje v neki prireditvi ali akciji najbližje splošne knjižnice; ogled razstave ilustracij, obisk galerije ali pridružitve k dogodkom ob Noči knjige (23. april – svetovni dan književnosti).
Informativne slikanice (gibanje, umetnost)	Poudarek na slikanicah z gibalno, glasbeno, likovno in lutkarsko vsebino. Informativne slikanice npr. o glasbilih, izdelavi lutk, multiplikator poudari z izbrano dejavnostjo (npr. obravnava glasbene pravljice).
Srečanje s pisateljico kot motivacija za branje	Priprava staršev in otrok na srečanje s pisateljico je potekala na vsakem srečanju po 15 minut (knjige izbrane avtorice so družine brale doma kot model bralnega nahrbtnika pri Bralni znački). Po nastopu ustvarjalke so bila podeljena bralna priznanja otrokom ter diplome o sodelovanju staršem in multiplikatorjem.

Druge dejavnosti

- Priprava in razvoj programa za vseživljenjsko izobraževanje vzgojiteljev in učiteljev.
- Priprava modela družinske pismenosti.
- Izdaja monografije *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*.
- Izdaja priročnika za starše.
- Izdaja znanstvenega zbornika *Bralna pismenost v predšolskem izobraževanju*.
- Izdaja prispevkov vzgojiteljev s primeri dobre prakse.

Obisk pisateljic v vrtcih

- **Ida Mlakar:** Vrtec Sevnica, Vrtec Velenje, Vrtec Metlika,
- **Vesna Radovanovič:** Vrtec Cerkno, Vrtec Prevalje, Vrtec Ormož, enota Velika Nedelja, Vrtec Krmelj,
- **Barbara Hanuš:** Vrtec Litija, Vrtec Jesenice,
- **Aksinja Kermauner:** Vrtec Gornji Petrovci in Šalovci,
- **Anja Štefan:** Vrtec Pivka, Vrtec Ljubljana, Vrtec Sežana.

Predstavitev dobrih praks

- Priprava monografske publikacije primerov dobre prakse.
- Predstavitev na strokovnem srečanju Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS v okviru srečanja slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede v Murski Soboti.

Druge predstavitve in dejavnosti

- Priprava znanstvene monografije o bralni pismenosti, izid konec oktobra.
- Predstavitev na strokovnem srečanju Zveze bibliotekarskih društev Slovenije v Podčetrtku (september 2017).
- Predstavitev na simpoziju Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS (november 2017).
- Predstavitev na Kulturnem bazarju v Mariboru (november 2017).